

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора, завідувача кафедри дошкільної та спеціальної освіти, психології і фахових методик

Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

Зданевич Лариси Володимирівни

на дисертаційну роботу Зубалій Алли Олександрівни

«Підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку засобами інтеграції художньо-продуктивної та театральної діяльності»

подану на здобуття ступеня доктора філософії
зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність теми дослідження Зубалій Алли Олександрівни «Підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку засобами інтеграції художньо-продуктивної та театральної діяльності» є надзвичайно актуальною, важливою і сучасною.

На сучасному етапі розвитку дошкільної освіти в Україні особливої актуальності набувають питання формування творчої особистості дитини, здатної до самовираження, креативного мислення, емоційної чутливості та продуктивної взаємодії з навколишнім світом. В умовах реформування системи освіти, реалізації положень Концепції «Нова українська школа» та Державного стандарту дошкільної освіти пріоритетного значення набуває розвиток творчого потенціалу дітей як важливої складової їхньої життєвої компетентності. Саме тому проблема підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку є надзвичайно своєчасною та суспільно значущою.

Особливої уваги заслуговує інтеграція художньо-продуктивної та театральної діяльності як ефективного засобу розвитку творчості дошкільників. Художня діяльність сприяє розвитку уяви, емоційно-естетичної сфери, образного мислення, тоді як театральна діяльність забезпечує розвиток комунікативності, емпатії, творчої ініціативи, здатності до самопрезентації та емоційного переживання. Їх органічне поєднання створює сприятливі умови для комплексного розвитку особистості дитини, активізує її пізнавальну та творчу активність.

Актуальність дослідження посилюється також потребою у підготовці педагога нового покоління – творчого, мобільного, здатного до педагогічного партнерства, створення умов для самореалізації дитини та підтримки її індивідуальності. Саме тому наукове обґрунтування, розроблення та впровадження ефективної системи підготовки майбутніх вихователів до формування творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку засобами інтеграції художньо-продуктивної та театральної діяльності є важливим напрямом сучасної педагогічної науки і практики.

Отже, тема дослідження є актуальною, має вагоме теоретичне і практичне значення, відповідає сучасним тенденціям розвитку дошкільної освіти та потребам професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільного профілю.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до науково-дослідної теми кафедри педагогіки та менеджменту освіти Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (нині кафедра освітніх наук Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка) «Соціально-професійне становлення особистості» (реєстраційний № 0116U003481). Тему дисертації затверджено на засіданні вченої ради Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що в ньому авторкою *вперше* комплексно розглянуто проблему підготовки майбутніх вихователів до формування творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку засобами інтегрованої художньо-продуктивної та театральної-ігрової діяльності.

Викликає схвалення те, що дослідницею чітко *визначено та обґрунтовано* педагогічні умови ефективної підготовки майбутніх вихователів до формування творчих здібностей старших дошкільників у процесі інтегрованої діяльності.

Виокремлено основні компоненти: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, практично-діяльнісний і рефлексивно-оцінювальний компоненти.

Визначено критерії (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, практично-діяльнісний, рефлексивно-оцінювальний), *показники* та схарактеризовано *рівні* сформованості готовності майбутніх вихователів до формування творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку засобами інтегрованої художньо-продуктивної та театральної-ігрової діяльності (високий, середній, низький).

Дисертанткою *науково коректно уточнено* сутність поняття «готовність майбутніх вихователів до формування творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку», її структуру та зміст у контексті інтегрованого підходу.

Удосконалено зміст, форми і методи професійної підготовки майбутніх вихователів, спрямовані на розвиток їхньої здатності до організації інтегрованої художньо-продуктивної та театральної-ігрової діяльності.

Подальшого розвитку набули наукові уявлення про формування творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку, зокрема в умовах інтеграції різних видів діяльності.

Не викликає сумніву **практичне значення отриманих результатів** дослідження, яке полягає в тому, що дослідницею розроблено:

– навчально-методичне забезпечення (комплекси вправ, завдань, творчих проєктів, дидактичні матеріали), спрямоване на формування готовності майбутніх вихователів до організації інтегрованої діяльності з дітьми;

– систему педагогічних умов, які можуть слугувати для підвищення ефективності професійної підготовки студентів спеціальності «Дошкільна освіта»;

– авторський спецкурс «Інтеграція художньо-продуктивної та театральної-ігрової діяльності в дошкільній освіті».

Практичні положення й висновки дисертації *можуть бути використані* у викладанні досвітніх компонентів «Педагогіка дітей раннього і дошкільного віку», «Теорія та методика розвитку мовлення дітей раннього та дошкільного

віку», «Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності», «Театралізована діяльність дітей»).

Матеріали та результати дослідження *впроваджено* в освітній процес Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка (довідка № 73-н від 29 грудня 2025 р.), Полтавського педагогічного університету імені В. Г. Короленка (довідка № 2946/1-50/02 від 4 грудня 2025 р.), Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (довідка № 567 від 11 листопада 2025 р.), Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (довідка № 2736 від 12 грудня 2025 р.)

Повнота викладення матеріалу дисертації в наукових публікаціях. Основні положення й результати дослідження відображено в 11 публікаціях, із яких 3 статті опубліковано у фахових виданнях України (з-поміж яких одна – у співавторстві); 1 статтю індексовано в наукометричній базі Web of Science; 6 тез – у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Репрезентовані в дисертації наукові положення та теоретичні та практичні дані є перспективними та обґрунтованими. Матеріали дисертації можуть бути використані у викладанні освітніх компонентів; у системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників та у практичній діяльності вихователів закладів дошкільної освіти.

Безумовною цінністю дисертації є те, що:

у першому розділі «**Теоретичні аспекти підготовки майбутніх вихователів дошкільної освіти до формування творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку засобами інтеграції художньо-продуктивної та театральної-ігрової діяльності**» дослідницею науково грамотно проаналізовано стан розробленості проблеми формування творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку. Виокремлено особливості формування творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку.

Авторкою переконливо доведено, що інтеграція художньо-продуктивної та театральної-ігрової діяльності забезпечує цілісність художньо-естетичного розвитку дитини, сприяє активізації її емоційної, пізнавальної, мовленнєвої та рухової сфер, створює умови для розвитку уяви, фантазії, творчої активності й самовираження.

Зубалій Аллою Олександрівною коректно уточнено зміст основних понять: «творчі здібності дітей старшого дошкільного віку» та «готовність майбутніх вихователів до їх формування». Так творчі здібності дослідницею розглянуто як *інтегративне особистісне утворення, що формується в процесі активної діяльності в умовах взаємодії природних задатків, індивідуально-психологічних особливостей дитини та соціокультурного середовища*. Готовність майбутнього вихователя авторкою визначено як *складне багатокomпонентне утворення, що охоплює мотиваційно-ціннісний, когнітивний, практично-діяльнісний і рефлексивно-оцінювальний компоненти*. Де *мотиваційно-ціннісний* компонент віддзеркалює професійну спрямованість майбутнього педагога, його ціннісне ставлення до дитини та зорієнтованість на

її творчий розвиток; *когнітивний* компонент передбачає систему психолого-педагогічних, методичних і мистецтвознавчих знань; *практично-діяльнісний компонент* виявляється у здатності організовувати інтегровані заняття, творчі проекти й різні форми педагогічної взаємодії з дітьми; *рефлексивно-оцінювальний* компонент пов'язано з умінням аналізувати, коригувати й удосконалювати власну професійну діяльність.

У другому розділі «Процес підготовки майбутніх вихователів до формування творчих здібностей старших дошкільників засобами інтегрованої діяльності» авторкою ґрунтовно висвітлено питання підготовки майбутніх вихователів до формування творчих здібностей старших дошкільників засобами художньо-продуктивної та театральної діяльності. Установлено, що професійна підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти є багатоконпонентною системою, яка охоплює формування фахових компетентностей, професійно значущих особистісних якостей, педагогічної майстерності, ціннісних орієнтацій і готовності до творчої професійної діяльності.

Аллою Олександрівною здійснено детальний аналіз освітньо-професійних програм професійної підготовки, який дав підстави констатувати наявність низки системних суперечностей, що стримують розвиток творчого потенціалу майбутніх вихователів; окреслено проблеми, що негативно впливають на розвиток творчого потенціалу студентів; доведено, що одним із провідних шляхів подолання окреслених проблем є інтеграційний підхід, який забезпечує органічне поєднання знань, умінь і способів діяльності, набутих у межах різних навчальних дисциплін.

Зубалій Аллою Олександрівною встановлено, що інтерактивні методи, зокрема тренінги, рольові ігри, case study, «мозковий штурм», проектна діяльність, віртуальні екскурсії, активізують пізнавальну діяльність, стимулюють уяву, ініціативність, дослідницьку активність, комунікативні вміння і творче мислення.

У процесі дослідження Аллою Олександрівною науково грамотно з'ясовано, що готовність майбутніх вихователів до формування творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку засобами інтеграції художньо-продуктивної та театральної діяльності має складну структуру й охоплює *мотиваційно-ціннісний, когнітивний, практично-діяльнісний і рефлексивно-оцінювальний компоненти*, які різняться відповідним змістом та різними формами педагогічної взаємодії з дітьми.

Дослідницею чітко визначено критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх вихователів до формування творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку.

Незаперечну наукову цінність має теоретичне обґрунтування та розроблення Зубалій Аллою Олександрівною авторської структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх вихователів до формування творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку засобами інтеграції художньо-продуктивної та театральної діяльності.

Викликає схвалення виокремлення Зубалій Аллою Олександрівною педагогічних умов ефективною підготовки майбутніх вихователів до формування творчих здібностей старших дошкільників у процесі інтегрованої діяльності.

У третьому розділі «Експериментальна перевірка педагогічних умов ефективної підготовки майбутніх вихователів до формування творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку засобами інтеграції художньо-продуктивної та театральньо-ігрової діяльності» авторкою послідовно викладено логіку організації та проведення експериментального дослідження, методику дослідження готовності майбутніх вихователів до формування творчих здібностей старших дошкільників засобами інтеграції художньо-продуктивної та театральньо-ігрової діяльності, представлено результати констатувального і контрольного етапів експерименту.

Дослідно-експериментальною роботою охоплено 238 здобувачів вищої освіти, із яких 118 осіб увійшли до експериментальної, а 120 – до контрольної групи. Експеримент здійснено на базі Центральноукраїнського державного університету імені В. Винниченка, Полтавського педагогічного університету імені В. Г. Короленка та Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії в природних умовах освітнього процесу за умови зіставності груп за віком, рівнем академічної успішності та фахової підготовки.

Під час дослідження Зубалій Аллою Олександрівною науково грамотно та коректно здійснено відбір та модифікацію діагностувальних методик, серед яких багато і авторських розробок.

Імпонує те, що авторкою в експериментальній групі науково грамотно здійснено апробацію розробленої методики дослідження готовності майбутніх вихователів до формування творчих здібностей старших дошкільників засобами інтеграції художньо-продуктивної та театральньо-ігрової діяльності. Її сутність полягає у реалізації комплексу педагогічних умов підготовки майбутніх вихователів до формування творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку.

Особливо вражає своєю різноманітністю методичний інструментарій формувального експерименту. На особливе схвалення заслуговує розроблений авторський спецкурс «Інтеграція художньо-продуктивної та театральньо-ігрової діяльності в дошкільній освіті». Okремо варто відзначити запропоновані дисертанткою провідні форми і засоби формування творчих здібностей старших дошкільників засобами інтеграції художньо-продуктивної та театральньо-ігрової діяльності (тренінги креативності, майстер-класи, мистецькі воркшопи, рольові імпровізації, педагогічна практика з рефлексивним аналізом тощо). Тут простежуються новаторські розробки автора, які вирізняються оригінальністю, дієвістю і водночас високою результативністю.

Перевірка відмінностей у розподілі рівнів готовності майбутніх вихователів до формування творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку засобами інтеграції художньо-продуктивної та театральньо-ігрової діяльності між експериментальною та контрольною групами здійснювалася за допомогою критерію Стюдента.

Порівняльний аналіз результатів початкового та контрольного зрізів засвідчив позитивну динаміку рівнів сформованості готовності майбутніх вихователів в експериментальній групі за всіма визначеними компонентами. Зокрема, в експериментальній групі спостерігалася істотне зростання кількості студентів із високим рівнем та зменшення частки осіб із низьким рівнем сформованості мотиваційно-ціннісного, когнітивного та практично-діяльнісного

компонентів. У контрольній групі також відбулися позитивні зміни, однак вони були менш вираженими.

Аллою Олександрівною доведено ефективність розроблених педагогічних умов та результативність запропонованої авторської моделі та методики дослідження готовності майбутніх вихователів до формування творчих здібностей старших дошкільників засобами інтеграції художньо-продуктивної та театральної діяльності.

Результати педагогічного експерименту супроводжуються матеріалом у графічному зображенні (таблиці та рисунки), які суттєво розширюють й унаочнюють змістове поле дисертаційної роботи.

Загальні висновки логічно випливають зі змісту роботи та відображають основні результати дослідження відповідно до його завдань. У роботі зроблені відповідні узагальнення, оформлені додатки, які можуть бути використані теоретиками і практиками. Дисертанткою правильно подано список використаних джерел, який оформлений згідно вимог.

Структура та зміст дисертації, її завершеність та відповідність встановленим вимогам щодо оформлення. Аналіз змісту дисертації свідчить про наукову зрілість і самостійність дослідницької думки дисертантки, достатній рівень володіння методологією та технологією науково-педагогічного дослідження та впровадження його результатів, уміння підбирати, аналізувати та узагальнювати матеріал. Як засвідчує аналіз дисертації, науковий апарат дослідження визначено коректно, науково цілісно, відповідно до окреслених завдань і вимог до такого виду та рівня робіт. Зміст розділів і підрозділів демонструє досягнення дисертанткою поставленої мети дослідження, виконання зазначених завдань. Обраний дослідницею комплекс методів дослідження дозволяє в повній мірі забезпечити достовірність та надійність наукових результатів роботи.

Дисертація має всі ознаки завершеної наукової праці, складається з анотації українською й англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (322 найменування, з них – 33 іноземною мовою), додатків (6). Загальний обсяг дисертації становить 277 сторінок, з них – 204 сторінки основного тексту. Дисертація містить 19 таблиць та 21 рисунок.

Відповідність змісту анотації основним положенням дисертації. Дотримання академічної доброчесності. За своїм змістом, структурою, обсягом та оформленням дисертація та анотація відповідають чинним правилам і вимогам. Основні положення анотації та дисертації – ідентичні. Порухення академічної доброчесності у дисертації не виявлено.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Дисертаційне дослідження Зубалій Алли Олександрівни є ґрунтовною науковою працею, вирізняється високим рівнем теоретичного опрацювання проблеми, логічною структурою, достатнім обсягом емпіричних даних та переконливими висновками. Разом із тим, попри наукову значущість отриманих результатів, окремі положення потребують уточнення або розширення.

1. У дисертації представлено значний обсяг теоретичного матеріалу щодо творчих здібностей, інтеграції мистецьких видів діяльності та професійної підготовки майбутніх вихователів, однак окремі положення мають описовий характер, спостерігається певна перевантаженість переліком прізвищ учених без достатнього узагальнення їхніх наукових позицій. Доцільно було б посилити аналітичний аспект дослідження через більш чітке зіставлення авторських підходів, концепцій та наукових позицій сучасних українських і зарубіжних учених, систематизувати дослідження за тематичними напрямками (професійна підготовка вихователів, розвиток творчих здібностей, інтеграція мистецьких видів діяльності тощо) та виокремити авторське бачення проблеми.

2. Авторка ґрунтовно характеризує педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до формування творчих здібностей старших дошкільників у процесі інтегрованої діяльності, проте недостатньо конкретизовано механізми їх практичної реалізації в різних умовах закладів вищої освіти. Потребують більшої деталізації питання адаптації запропонованої методики до змішаного та дистанційного форматів професійної підготовки студентів.

3. У роботі переконливо обґрунтовано значення інтеграції художньо-продуктивної та театральної-ігрової діяльності, однак недостатньо уваги приділено цифровим мистецьким технологіям та сучасним медіаресурсам, які нині активно впроваджуються в систему дошкільної освіти й професійної підготовки майбутніх вихователів.

4. У дисертації значну увагу приділено розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку, однак потребує уточнення співвідношення понять «творчі здібності», «творчий потенціал», «креативність» і «творча активність», оскільки в окремих фрагментах тексту вони використовуються як близькі за змістом категорії та більше уваги приділити авторському аналізу проблеми.

5. Практичне значення дослідження є безперечним, проте вважаємо, що авторці варто було б ширше представити в додатках авторські навчально-методичні матеріали, зокрема приклади інтегрованих занять, творчих кейсів, програми практики, методичних рекомендацій для викладачів і вихователів, що посилює практико-орієнтований аспект дослідження.

Однак, висловлені зауваження та рекомендації не ставлять під сумнів отримані наукові результати, а навпаки – свідчать про перспективність досліджуваної проблеми і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження Зубалій Алли Олександрівни.

Загальний висновок. Проведений аналіз дисертаційної роботи, анотацій та опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дисертація Зубалій Алли Олександрівни «Підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку засобами інтеграції художньо-продуктивної та театральної-ігрової діяльності» є самостійною, завершеною науковою працею, що має вагомим теоретичне та практичне значення. Вона відповідає вимогам, визначеним наказом МОН України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» та затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України «Про порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про

присудження ступеня доктора філософії» від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами від 21.03.2022 р. № 341), а її авторка Зубалій Алла Олександрівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 – Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри дошкільної та спеціальної освіти,
психології і фахових методик
Хмельницької гуманітарно-педагогічної
академії

Лариса ЗДАНЕВИЧ

Підпис Лариси Зданевич засвідчую

Завідувач канцелярією ХГПА

Тетяна РИБАК